

# II.İSLAM TİCARET HUKUKU KONGRESİ

16 EKİM 2015

KONYA

**PROF.DR.RECEP CİCİ**  
**TARAFINDAN SUNULAN**  
***“GÜNÜMÜZ İSLÂM ÜLKELERİNDE ZEKÂT UYGULAMALARI”***  
**KONULU TEBLİĞİN MÜZAKERESİ**

Prof.Dr. Necdet Şensoy

# İÇERİK

1. Tebliğde incelenen ülkeler arasında bulunan **Endonezya'da 2011 yılında Zekat konusunda yeni bir yasal düzenleme yapılmıştır.** *Tebliğde 1978 yılı tarihli bir karara atıf* yapılarak açıklamalar yapılmaktadır.

Bu nedenle ***konuyu güncellemek*** amacıyla Endonezya'da zekat konusu bu müzakere metni kapsamında açıklanmaya çalışılacaktır.

# İÇERİK

2. Bu müzakerede «**Malezya'da zekat**» konusuna değinilecektir.
3. İslam Kalkınma Bankasının araştırma birimi **IRTI'nin Zawya-Thomson Reuters'in katkısıyla yayınlamış olduğu,**  
***2014 İslamî Sosyal Finans Raporu***  
Zekat konusuna önemli bir bölüm ayırmıştır.  
Bu rapordan aktarmalar yapılacaktır.

# 1. ENDONEZYA'DA ZEKAT

**Endonezya'da zekat  
konusundaki yasal düzenlemeler  
özel zekat örgütleri ile  
devlete ait örgütlerin  
alanlarının belirlenmesi ve  
özel zekat örgütlerinin denetlenmesi  
etrafında dolaşmaktadır**

# Tarihsel Gelişim

1. Erken Endonezya tarihinde zekatı yöneten kurumlar cami ve medreselerdi
2. **Hollanda sömürgesi oldukları dönemde dinî liderler zekatın toplanması ve dağıtımında rol aldılar**
3. *1945 yılında Endonezya'nın bağımsızlığını ilan etmesinden sonra da zekat yönetimi yerel topluluklar seviyesinde yürütüldü. Endonezya'da zekat toplama ve dağıtımı konusunda bir koordinasyon bulunmuyordu*
4. **1968 de Devlet Başkanı Soeharto zamanında zekat işlerini devletin sorumluluğu kapsamına alma inisiyatifi oluştu**
5. **1999 ve 2011 Yasal Düzenlemeleri**

# ENDONEZYA'DA ZEKAT

## Devlete ait Zekat Örgütleri

**1. BAZIS** ( Badan Amil Zakat Infaq dan Sadaqah )

*Zekat ve Sadaka Yönetim Ofisi*  
*yarı bağımsız -1968*

**2. BAZ** ( Badan Amil Zakat )-  
Devlet tarafından  
desteklenen - **1999**

**3. BAZNAS** ( Badan Amis Zakat Nasional = Ulusal Zekat Kurulu  
Tek Görev ve Yetki alanı  
ZEKAT YÖNETİMİ - 2011

## Özel zekat örgütleri

**LAZ**

**Lembaga Amil Zakat**  
**(Ulusal Zekat Toplayıcılar)**

Resmen Tanınır  
özel olarak işletilir  
**1999**

# 1999 yılında yapılan düzenlemeye göre

BAZ ve LAZ her ikisi de  
zekatın toplanması, dağıtımı ve  
zekat hasılatının etkin kullanımı konusunda  
*aynı işlevlere sahipti.*

Yetkileri aynıydı,  
ancak yasa BAZ ve LAZ ın  
*koordinasyon ve gözetimi konusuna açıklık getirilmemişti.*

Bu da devlet destekli BAZ ile  
toplum insiyatifi olan LAZ'ın aynı alanda faaliyet  
göstermelerinden ötürü karışıklıklara yol açmaktaydı.  
Zekat ödeyenleri kazanma ve ikna etme  
konusunda yarışıyorlardı .



# **Bu rekabet 2011 yılında 23 numaralı yeni bir yasanın yapılmasını gerekli kıldı**

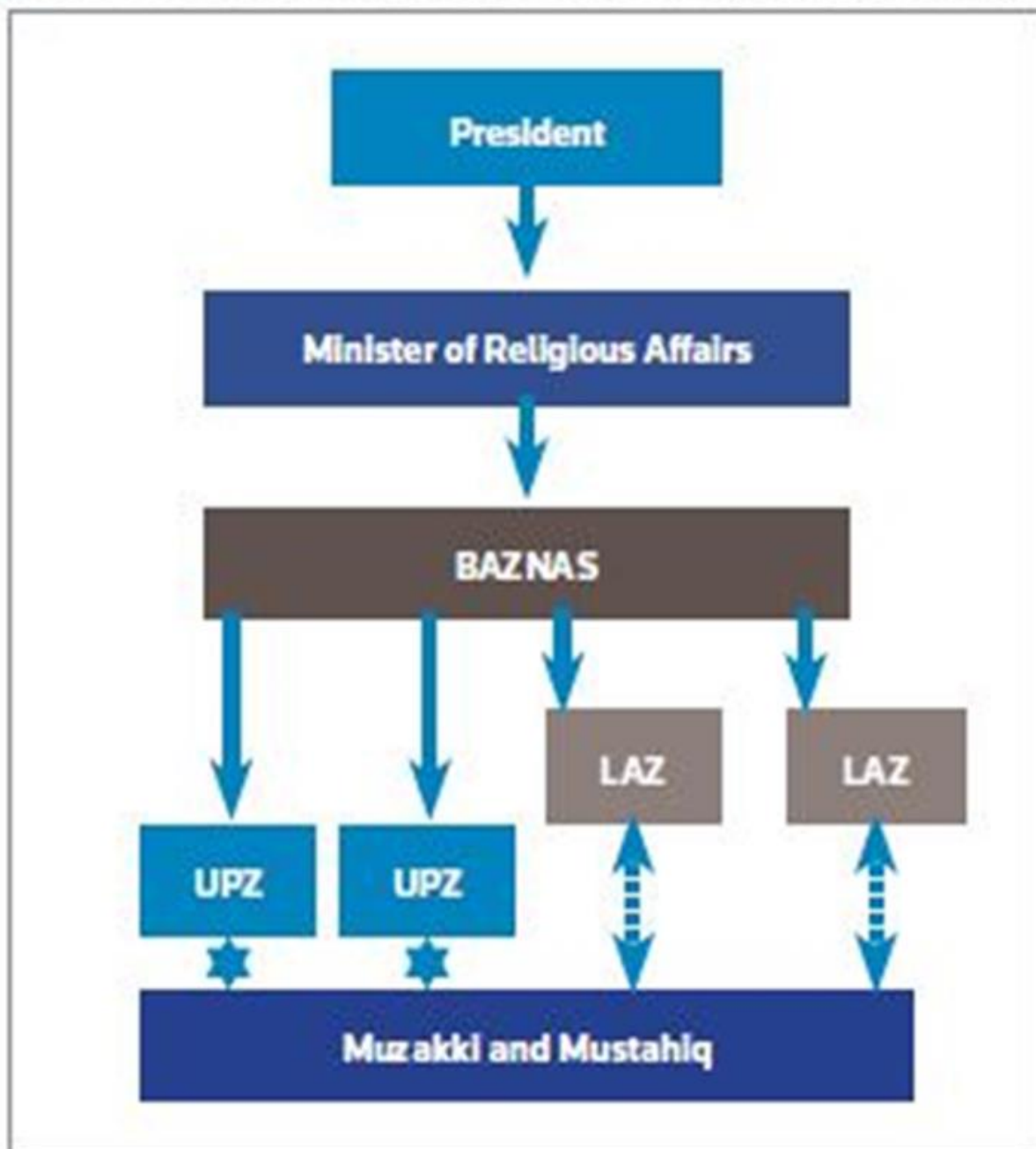
Bu yasa

**“Ulusal çapta bir Kurumsal Altyapı”**

kurmayı amaçlamaktadır.

Zekat hizmetlerinin yönetiminde etkinlik ve verimliliğin artırılması, yoksulluğun azaltılması ve halkın refahı için zekatın yararını en iyi şekilde kullanılması gibi hedefleri bulunmaktadır.

CHART 3.1: INSTITUTIONAL STRUCTURE FOR ZAKAH IN INDONESIA



# Bu yasaya göre en tepedeki kurum

## BAZNAS

BAZNAS **Dini işler Bakanı aracılığı** ile

***Devlet Başkanına karşı sorumlu olan bağımsız bir kuruldur.***

BAZNAS'ın işlevleri;

Zekatın toplanması, dağıtımı ve kullanımı sürecinin ***planlanması, uygulanması ve kontrolünü yapmaktır.***

Zekat yönetiminin operasyonel performansının raporlanması da işlevleri arasındadır.

İcra kurulu üyeleri arasında politik kimliği olmayan, sorumluluk sahibi ve liyakatli üyeler bulunur.

***BAZNAS bir sekreteryaya tarafından desteklenir.***

***Ülkenin her bölgesinde ve idarî alanlarında***

***( eyalet, il ve ilçeler) ofisler ağı bulunur.***

***Bu ofislerde zekat toplama işlevine yardımcı olmak için,***

***“zekat toplama birimleri” vardır (UPZ).***

# Zekat yönetim altyapısının ikinci katmanı «LAZ» lardan oluşur

Bu tür toplum örgütlerinin,  
sosyal refahı sağlamak amaçlı programlarının bulunması  
ve **yeterli liyakata sahip olması gerekir**.  
Bunlar kâr amacı gütmeyen kişilikler olarak tescil edilmiş  
olmalıdırlar.

**İslam Hukuku Gözetim Kurullarına** sahip olmalı ve  
**dönemsel olarak İslam Hukuku'na uyumları ve Finansal  
Durumları açısından denetim yaptırmalıdırlar**.

Denetim raporları BAZNAS'a sunulur.

Bu kuruluşlar BAZNAS'ın tavsiyesine dayanarak hükümet  
tarafından usulüne uygun şekilde yetkilendirilmiş  
olmalıdırlar

**2011 yılı itibariyle Endonezya'da toplanan toplam zekatın % 62 si BAZNAS'ın yönlendirdiği toplama ağı tarafından, % 38 i ise özel kuruluşlar tarafından (LAZ)gerçekleştirilmiştir**

**Geçmiş yıllarda**

**«Dompert Dhuafa Republica»ve «Rumah Zakat Indonesia» gibi *özel kuruluşlar geleneksel olarak zekat toplamada liderlik yaparken***

**bu rol BAZNAS tarafına kaymış olduğu görülmektedir**

# 2011 yılı Zekat Yasası'nın 38.maddeştirsine göre

**Yetkili otoriteden izin almadan zekat toplama ve dağıtmayı yasaklanmaktadır.**

İlginç bir şekilde Saidurrahman makalesinde bunu eleřtirmekte ve

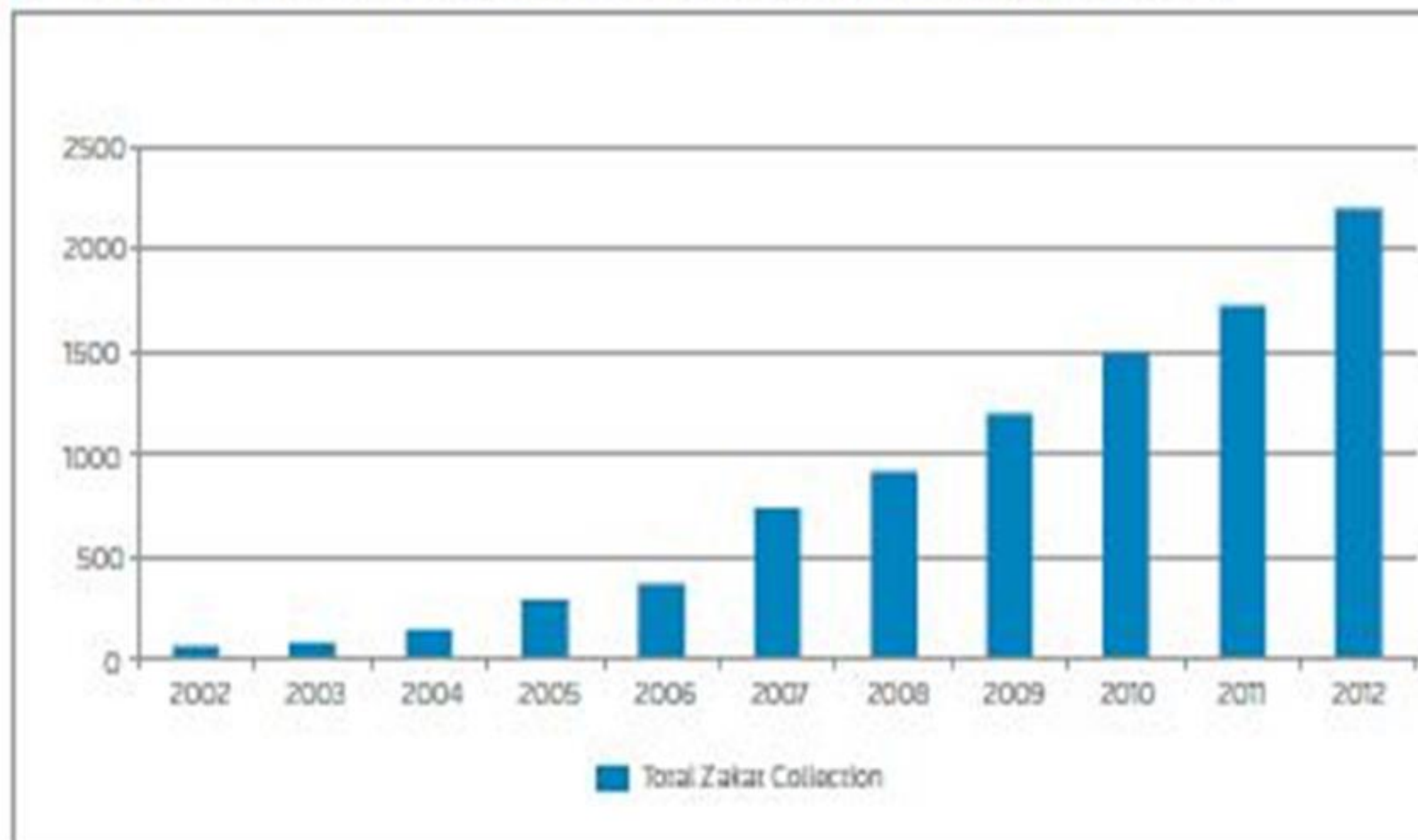
**toplumun güvenini kazanmış Amillerin izin ve yetki almadıkları için suçlu duruma düşeceğini ileri sürmektedir.**

**Zekatın merkezileşmesi ve Amillerden yetki istenmesinin zekat fonlarını azaltacağını iddia etmektedir**

Halbuki aşğıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi 2012 yılında toplam toplanan zekat tutarında yasanın çıktığı yıla göre bir artış meydana gelmiştir.

***Makalenin başlığından da anlaşılacağı üzere Endonezya'da bu konuda bir çekişme olduğu anlaşılmaktadır.***

**FIGURE 3.1: TIME SERIES (2002-2012) OF TOTAL ZAKAH COLLECTED IN INDONESIA**



### 3. MALEZYA'DA ZEKAT

Malezya'da her eyaletin kendi zekat merkezi bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak zekat uygulaması eyaletten eyalete değişiklik gösterebilmektedir.

*13 eyalet ve 1 adet federal bölgede,  
14 adet zekat örgütü bulunan Malezya'da  
bu örgütler arasında,  
zekat verilecek kesimlerin  
tanımı ve önceliklenmesi  
konusunda da farklılıklar mevcuttur.*



**TABLE 3.7: DISTRIBUTION OF ZAKAH AMONG ASNAF IN MALAYSIA\***

STATE/ ASNAF	HARDCORE POOR	POOR	AMIL	MU'ALLAF	RIQAB	GHARMIN	FI SABILILLAH	IBNUS SABIL	TOTAL
KUALA LUMPUR	36,908	30,889	32,438	3,459	0	2,540	93,732	575	200,541
SELANGOR	50,340	76,863	42,117	19,957	2,455	29,106	108,304	1,224	288,291
PERLIS	860	7,062	3,131	228	0	0	19,449	0	30,730
KEDAH	2,578	25,474	6,267	1,184	0	47	30,291	221	66,062
PENANG	2,949	23,383	5,432	866	0	1,054	20,407	261	54,352
PERAK	35,570		9,018	2,016	0	312	19,195	682	66,793
KELANTAN	43,182		10,423	896	0	8	9,397	4	63,910
TERENGGANU	12,858	21,947	7,342	1,803	20	371	17,260	143	61,744
PAHANG	6,065	6,504	10,034	2,919	27	117	32,357	580	58,603
N SEMBILAN	1,339	13,206	6,905	4,002	10,806	2,060	13,062	360	51,740
JOHOR	13,201	29,638	13,420	6,943	0	2,623	44,353	130	110,308
MELAKA	13,105	1,121	5,132	1,719	0	3,449	6,859	7	31,392
SABAH	9,586	6,644	2,836	1,791	0	7	5,154	3	26,021
SARAWAK	4,920	2,729	3,946	402	0	0.58	11,922	3	23,923
<b>TOTAL</b>	<b>478,921</b>		<b>116,366</b>	<b>48,185</b>	<b>13,308</b>	<b>41,695</b>	<b>431,742</b>	<b>4,193</b>	<b>1,134,410</b>
<b>PERCENT OF TOTAL</b>	<b>42.22</b>		<b>10.26</b>	<b>4.25</b>	<b>1.17</b>	<b>3.68</b>	<b>38.06</b>	<b>0.37</b>	<b>1</b>

**Eyaletlerden ikisi olan  
Perak ve Kelantan'da Fakir ve Miskin arasında  
ayırım yapılmamaktadır.**

**On Eyalette,**

**Riqab teriminin kelime anlamına bağı kalınarak,**

**bugün köle bulunmaması nedeniyle**

**bu kesime pay verilmemektedir.**

# Riqab terimi

**Diğer dört eyalette ise**

**Riqab terimi geniş anlamda yorumlanarak**

**Müslümanların fiziksel ve zihinsel baskı**

**altında olmasından ve**

**bireylerin aşağılanmaktan**

**kurtarılması amacıyla**

**beceri geliştirme faaliyetlerinde kullanılmak**

**üzere pay verilmektedir.**

# Önceliklendirme açısından da farklılıklar mevcuttur

## *Dört eyalet*

**toplanan zekatin yarısından fazlasını  
fakir ve miskinler kesimine dağıtırken,**

***İki eyalet zekatin büyük kısmını***

***Fi sebilillah kesimine vermektedir.***

### 3. *IDB-IRTI* *İSLAMÎ SOSYAL FİNANS RAPORU*

Raporda 30 sayfa ( 41-71)  
zekat konusuna ayrılmıştır.

Genel bakıştan sonra

**Zekatın Kurumsal Yapısı,**

**Zekatın düzenleme ve politika çerçevesi,**  
*destekleyici altyapı ve iyi uygulamalar*  
*ile başarı hikayeleri konuları işlenmiştir.*

Son bölüm ise

alınacak dersler ve

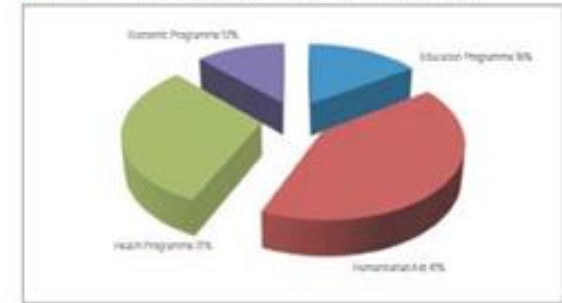
ekonomik politikaya etkileri ile ilgilidir.

# 2012 yılı itibariyle Endonezya'da dağıtılan

## Dağıtılan Zekatın

- % 16 sı Eğitim,
- %31 i Sağlık,
- %12 si Ekonomik,
- %41i ise insanî yardım programları için kullanılmıştır

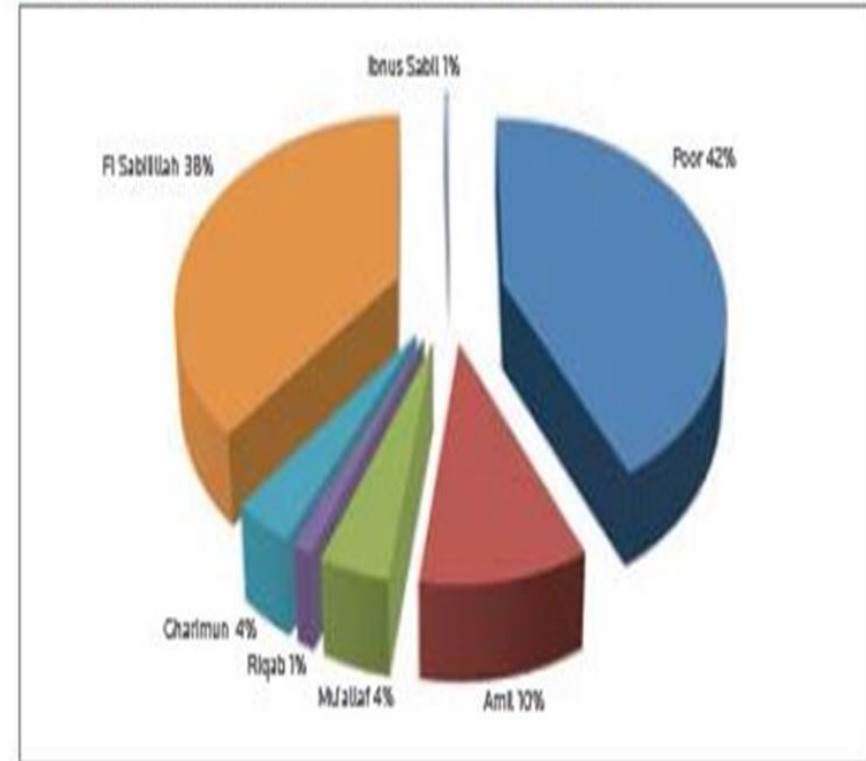
FIGURE 3.2: PATTERN OF ZAKAH DISTRIBUTION BY BAZNAS IN INDONESIA (2012)



# Malezya'da, 2010 yılı itibariyle dağıtılan zekatın zekat verilecek kesimlere (Asnaf ) paylaşımı

- % 42 si fakir ve miskinler
- %38 i Allah yolunda hizmet edenler ( Fi Sabilillah ),
- %10 u Zekat Örgütleri (Amil),
- %4 ü Kalbi İslama ısındırılacaklar (Muallaf),
- %4 ü Borçlular (Gharimun),
- %1 i yolcular ( İbnus Sabil) ve
- %1 i de Riqab kesimine dağıtılmıştır.

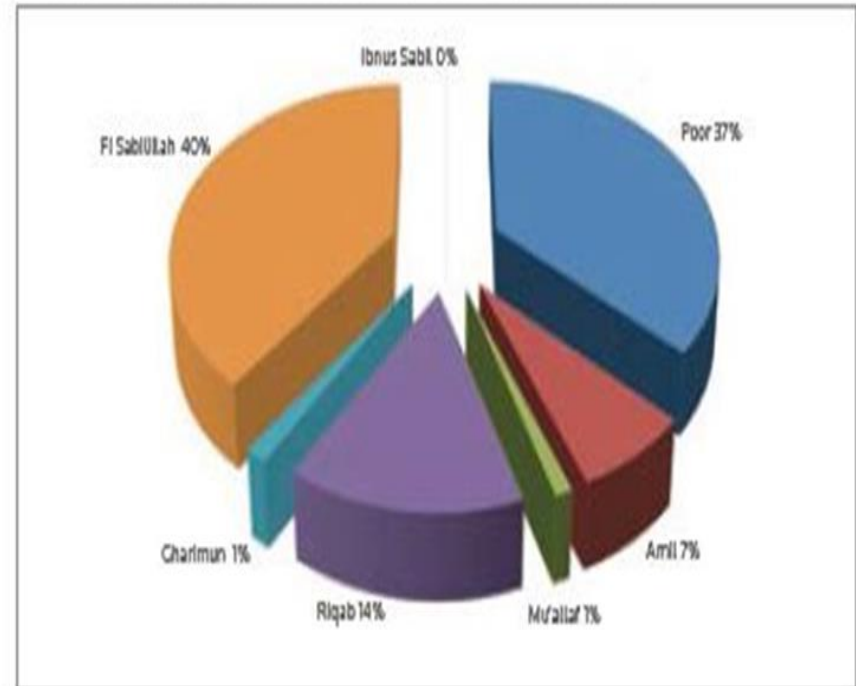
FIGURE 3.4: DISTRIBUTION OF ZAKAH AMONG ASNAF IN MALAYSIA (2010)



# Singapur'da, 2012 yılı itibariyle dağıtılan zekatın zekat verilecek kesimlere (Asnaf ) paylaşımı

- **%40 ı Allah yolunda hizmet edenler ( Fi Sabilillah ),**
- **% 37 si fakir ve miskinler**
- **%14ü Riqab**
- **% 7 si Zekat Örgütleri (Amil),**
- **%1 i Kalbi İslama ısındırılacaklar (Muallaf),**
- **%1 i Borçlular (Gharimun),**
- **%0 ı yolcular ( İbnus Sabil)**

FIGURE 3.6: DISTRIBUTION OF ZAKAH AMONG ASNAF IN SINGAPORE (2012)

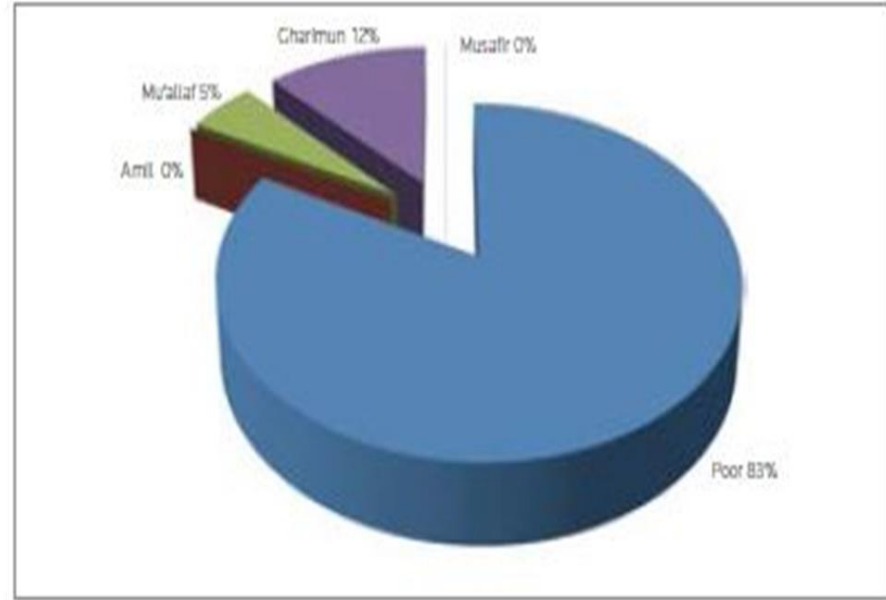




# Brunei'de 2010 yılı itibariyle dağıtılan zekatın zekat verilecek kesimlere (Asnaf ) paylaşımı

- % 83 ü Fakir ve miskinler ( poor ),
- %12 si Borçlular (Gharimun),
- % 5 i Kalbi İslama ısındırılacaklar (Muallaf),
- Diğer kesimlere dağıtım yapılmamıştır

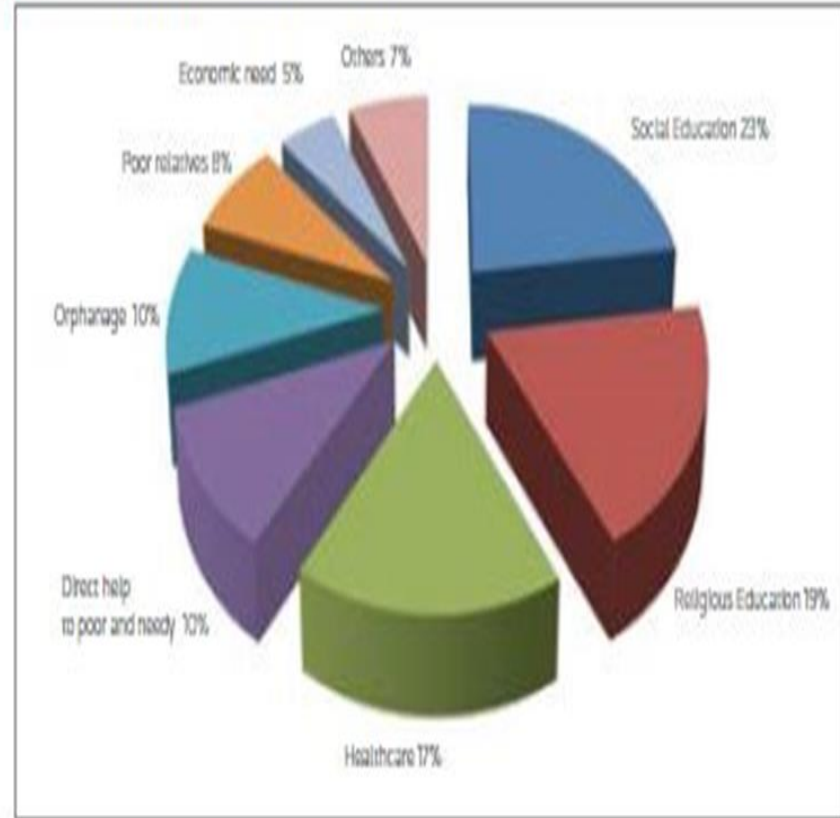
FIGURE 3.8: DISTRIBUTION OF ZAKAH AMONG ASNAF IN BRUNEI DARUSSALAM (2010)



# Hindistan'da dağıtım kategorileri farklı ve kendine özgü olarak zekat dağıtımı

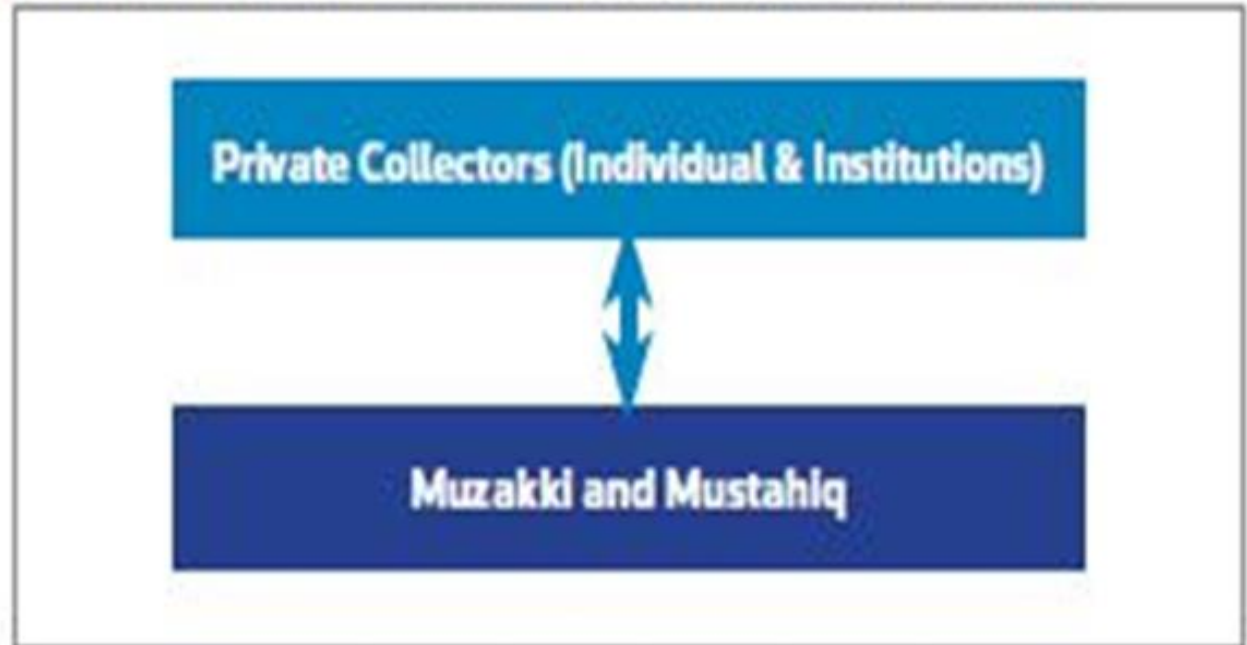
- **Laik Eğitim** %23
- **Dinî Eğitim** %19
- Sağlık hizmetleri %17
- *Yoksul ve ihtiyaç sahibine doğrudan* %11
- **Yetimlere** %10
- **Yoksul Akrabalara** %08
- **Ekonomik ihtiyaçlara** %05
- **Diğer** %07

FIGURE 3.10: DISTRIBUTION OF ZAKAH IN INDIA



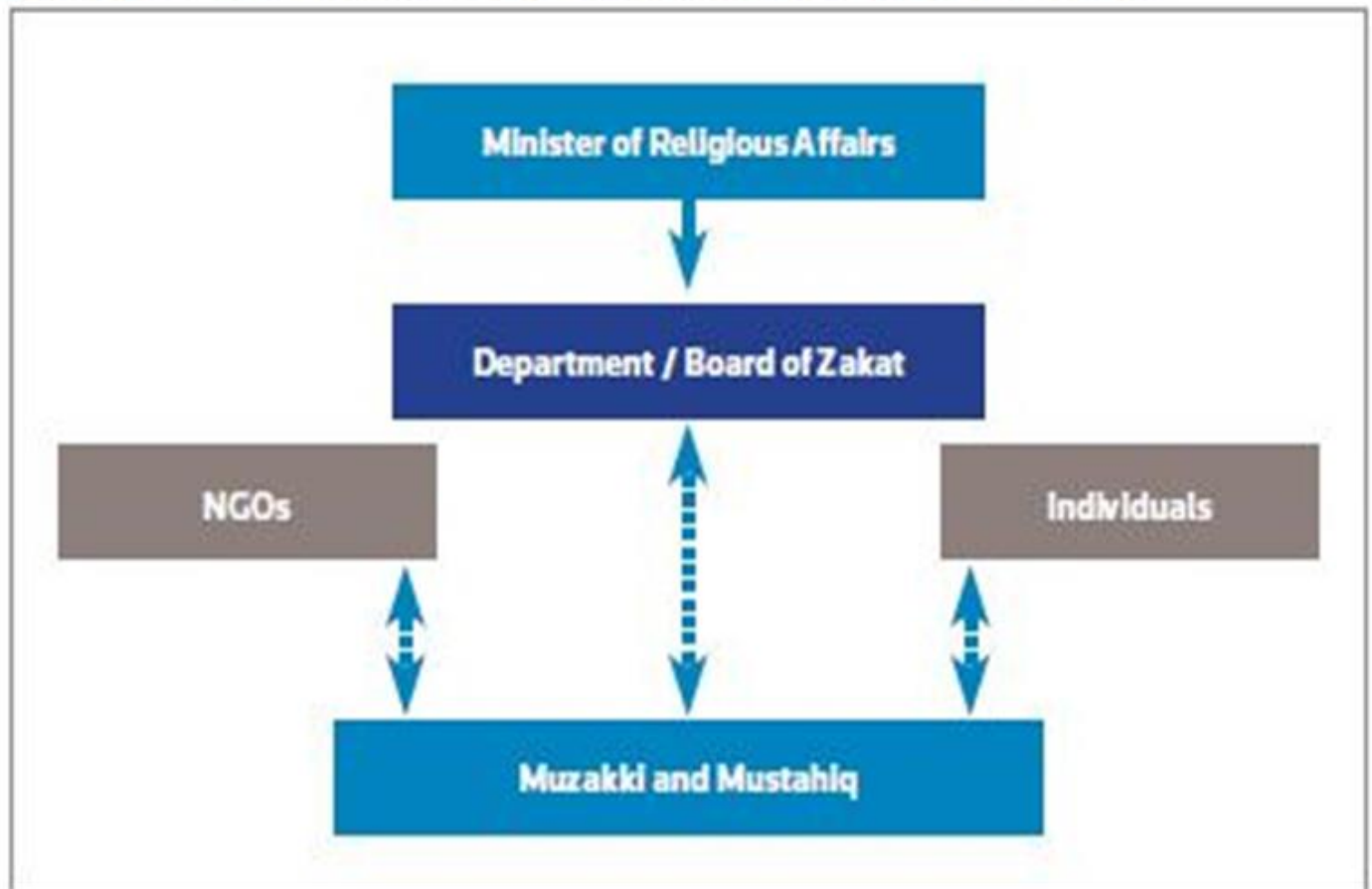
**Raporun Kurumsal Yapı bölümünde ise Bazı ülkelerdeki zekat örgütlenmesi şematik olarak anlatılmıştır**

**CHART 3.2: INSTITUTIONAL STRUCTURE FOR ZAKAH IN INDIA**



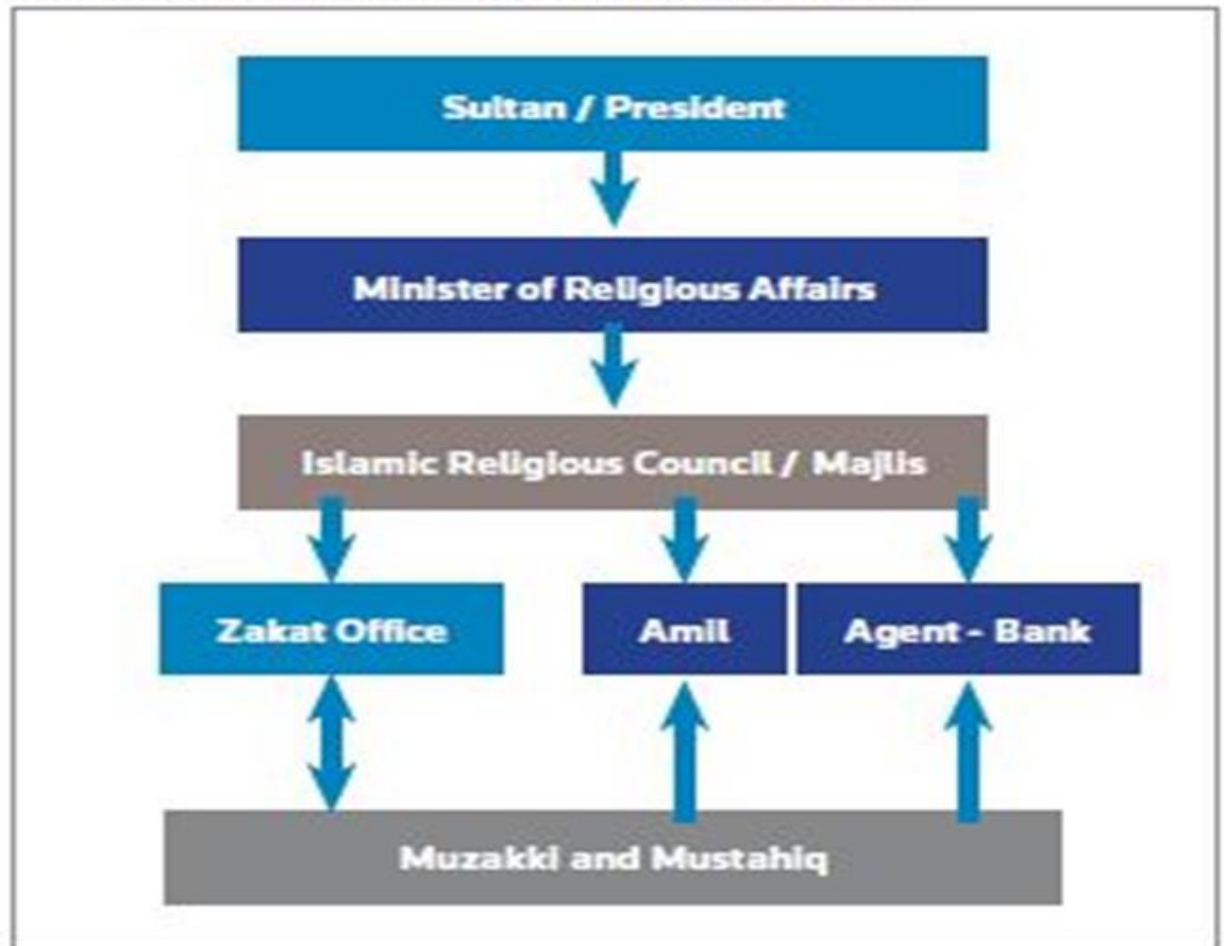
# Zekat için Kurumsal Yapı Pakistan-Bengaldeş

CHART 3.3: INSTITUTIONAL STRUCTURE FOR ZAKAH IN PAKISTAN & BANGLADESH



# Zekat için Kurumsal Yapı Malezya-Singapur-Brunei

CHART 3.4: INSTITUTIONAL STRUCTURE FOR ZAKAH IN MALAYSIA, SINGAPORE AND BRUNEI DARUSSALAM



# 4.Sonuç

- **Müzakere kapsamında tebliğde değinilmeyen konular işlenerek ilave katkıda bulunulmuştur.**
- **IDB-IRTI raporunda da ifade edildiği gibi, “zekata tabi varlıkların tanımları” ve “zekat yükümlülüğünün tahmin edilebilmesini sağlayacak yöntemler” konularında, küresel ölçekte standartlar bulunmamaktadır.**
- **Zekat toplayan ve dağıtan kurum ve örgütlerin statüsünün özel veya devlete ait olması uygulamalarına rastlanmakta ve aynı ülkede ikisinin birlikte bulunmasında bir yanlışlık görülmemektedir.**

# 5.KAYNAKLAR

1. **IDB-IRTI Islamic Social Finance Report, 2014, Zawya-Thomson Reuters**
2. **Lubis-Yaacob-Omar, Enhancement of Zakat Distribution Management System: Case Study in Malaysia, ICT-IIUM**
3. **Necdet Şensoy, Çağdaş Bir Sosyal Güvenlik Kurumu Olarak Zekat-Malezya Örneği, “Bir Sosyal Güvenlik Kurumu Olarak Kur’an ve Sünnette Zekat” kitabı içinde, İSAV-ENSAR, İstanbul 2008, s.85-106**
4. **Nur Barizah Abu Bakar, A Zakat Accounting Standard ( ZAS ) for Malaysian Companies, The American Journal of Islamic Sciences, 24:4**
5. **Saidurrahman, The Politics of Zakat Management in Indonesia-The Tension between BAZ and LAZ, Journal of Indonesian Islam, volume 07, Number 02, December 2013, pp.366-382**

**SABRINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER**

[Necdet.sensoy@tcmb.gov.tr](mailto:Necdet.sensoy@tcmb.gov.tr)